

BỒI DƯỠNG KỸ NĂNG PHẢN BIỆN CHO HỌC VIÊN Ở TRƯỜNG SĨ QUAN CHÍNH TRỊ TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA THÔNG TIN ĐA CHIỀU HIỆN NAY

Nguyễn Hoàng Quân

Tiểu đoàn 9, Trường Sĩ quan Chính trị, Bộ Quốc phòng

Tóm tắt: Sự bùng nổ của công nghệ số và truyền thông xã hội đã hình thành môi trường thông tin đa chiều, tác động sâu sắc đến nhận thức chính trị của học viên Trường Sĩ quan Chính trị. Trong bối cảnh đó, kỹ năng phản biện trở thành năng lực thiết yếu giúp học viên phân tích, sàng lọc và đánh giá thông tin một cách khoa học, qua đó củng cố bản lĩnh chính trị và nâng cao khả năng đấu tranh với quan điểm sai trái, thù địch. Bài viết làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của việc bồi dưỡng kỹ năng phản biện; phân tích những thách thức từ không gian thông tin số; đồng thời đề xuất định hướng nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng phản biện gắn với yêu cầu chuyển đổi số và nhiệm vụ bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong Quân đội.

Từ khóa: Kỹ năng phản biện; thông tin đa chiều; chuyển đổi số; giáo dục chính trị; Trường Sĩ quan Chính trị.

FOSTERING CRITICAL THINKING SKILLS FOR CADETS AT THE POLITICAL OFFICER COLLEGE IN THE CONTEXT OF MULTIDIMENSIONAL INFORMATION

Abstract: The rapid expansion of digital technology and social media has created a multidimensional information environment that significantly influences the political awareness of cadets at the Political Officer School. In this context, critical thinking has become an essential competence enabling cadets to analyze, filter, and evaluate information scientifically, thereby strengthening political steadfastness and enhancing their capacity to counter distorted and hostile viewpoints. This article clarifies the theoretical and practical foundations of fostering critical thinking skills, analyzes challenges arising from the digital information space, and proposes orientations to improve critical thinking education in alignment with digital transformation and the task of safeguarding the Party's ideological foundation within the military.

Keywords: critical thinking skills; multidimensional information; digital transformation; political education; Political Officer School.

Nhận bài: 15/01/2026

Phản biện: 08/02/2026

Duyệt đăng: 12/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sự bùng nổ của công nghệ thông tin và truyền thông số đã làm thay đổi sâu sắc môi trường nhận thức của người học. Dòng chảy thông tin đa chiều, tốc độ cao và khó kiểm soát không chỉ mở rộng cơ hội tiếp cận tri thức mà còn đặt ra nhiều thách thức về định hướng giá trị, năng lực sàng lọc và xử lý thông tin. Đối với học viên Trường Sĩ quan Chính trị, những chủ thể đang trong quá trình hình thành và phát triển phẩm chất, năng lực của người cán bộ chính trị cấp phân đội, tác động của môi trường thông tin hiện nay càng trở nên rõ nét và phức tạp.

Dưới góc độ tâm lý học giáo dục, kỹ năng phản biện được xem là một thành tố quan trọng của tư duy bậc cao, gắn với năng lực phân tích, đánh giá, lập luận và ra quyết định trên cơ sở chứng cứ. Việc thiếu hụt kỹ năng này có thể dẫn đến xu hướng tiếp nhận thông tin thụ động, lệ thuộc vào cảm tính hoặc chịu ảnh hưởng bởi các hiệu ứng tâm lý đám đông và thao túng truyền thông. Trong môi trường quân đội, điều đó không chỉ ảnh hưởng đến chất lượng học tập mà còn tác động đến sự ổn định về nhận thức chính trị và bản lĩnh nghề nghiệp của học viên.

Bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên ở

Trường Sĩ quan Chính trị vì thế không đơn thuần là yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo, mà còn là nhiệm vụ có ý nghĩa phòng ngừa tâm lý - xã hội trước các tác động tiêu cực của thông tin. Nghiên cứu vấn đề này góp phần làm rõ cơ sở lý luận, thực tiễn và đề xuất các định hướng giáo dục phù hợp nhằm phát triển năng lực tư duy độc lập, tự chủ và có trách nhiệm cho học viên trong bối cảnh hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về kỹ năng phản biện

Trong tâm lý học nhận thức, kỹ năng phản biện được xem là một biểu hiện của tư duy bậc cao, gắn với các quá trình xử lý thông tin có chủ đích, có kiểm soát và mang tính siêu nhận thức. Khác với kiểu tiếp nhận thụ động dựa trên trực giác hoặc cảm tính, tư duy phản biện đòi hỏi chủ thể phải huy động đồng thời các thao tác nhận thức như phân tích, so sánh, suy luận logic, đánh giá bằng chứng và tự điều chỉnh quá trình tư duy của mình.

Theo tiếp cận xử lý thông tin, hoạt động phản biện diễn ra thông qua các giai đoạn: (1) tiếp nhận và mã hóa thông tin; (2) liên hệ với tri thức đã có trong trí nhớ dài hạn; (3) phân tích cấu trúc lập luận và tính xác thực của nguồn tin; (4) đưa ra kết

luận trên cơ sở lập luận và chứng cứ. Chất lượng của kỹ năng phản biện phụ thuộc vào độ phong phú của lược đồ tri thức, khả năng chú ý có chọn lọc, năng lực suy luận logic và mức độ phát triển của chức năng điều hành.

Từ góc độ siêu nhận thức, kỹ năng phản biện còn thể hiện ở khả năng giám sát và điều chỉnh quá trình tư duy của bản thân. Chủ thể phản biện hiệu quả không chỉ biết phân tích thông tin mà còn ý thức được những giới hạn, thiên kiến nhận thức của mình, từ đó chủ động kiểm chứng, so sánh đa nguồn và điều chỉnh phán đoán. Đây là yếu tố đặc biệt quan trọng trong bối cảnh thông tin đa chiều, nơi các hiệu ứng như xác nhận thiên lệch, hiệu ứng đám đông hay thao túng cảm xúc dễ tác động đến quá trình ra quyết định.

Ngoài ra, tâm lý học nhận thức cũng nhấn mạnh vai trò của động cơ và thái độ nhận thức trong hoạt động phản biện. Tư duy phản biện không chỉ là năng lực mà còn là khuynh hướng sẵn sàng đặt câu hỏi, hoài nghi khoa học và tìm kiếm chứng cứ. Sự kết hợp giữa năng lực nhận thức và khuynh hướng phản biện tạo nên nền tảng vững chắc cho việc hình thành thói quen tư duy độc lập, khách quan và có trách nhiệm.

Như vậy, dưới góc nhìn tâm lý học nhận thức, kỹ năng phản biện là một cấu trúc tâm lý phức hợp, bao gồm các thành tố tri thức, thao tác tư duy, siêu nhận thức và khuynh hướng nhận thức. Việc bồi dưỡng kỹ năng này trong môi trường giáo dục cần được tổ chức theo hướng phát triển đồng bộ các quá trình nhận thức, tăng cường hoạt động thực hành phân tích - đánh giá và rèn luyện năng lực tự điều chỉnh tư duy của người học.

2.2. Thực trạng và một số giải pháp bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị trước tác động của thông tin đa chiều hiện nay

Những năm qua, dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo, hướng dẫn của Đảng ủy, Ban Giám hiệu Nhà trường, cơ quan chức năng, khoa giáo viên và các đơn vị quản lý học viên đã nhận thức đúng và quan tâm bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên đạt được một số kết quả bước đầu. Song, việc bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều hiện nay chưa trở thành nền nếp, thường xuyên và chưa có hệ thống bài bản, khoa học. hiệu quả bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên chưa cao, chưa đáp ứng kịp thời với tốc độ, diễn biến, tác động của thông tin đa chiều; một số học viên còn lúng túng, phân biệt chưa rõ

đúng, sai, xác định nội dung, phương pháp đấu tranh, phản biện... Thực tế đó đặt ra phải chú trọng bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên trước tác động của không gian đa chiều trong bối cảnh đất nước vươn mình bước vào kỷ nguyên mới và tập trung vào một số giải pháp sau:

Một là, tạo sự chuyển biến về nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể, lực lượng tham gia bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên trước tác động của thông tin đa chiều hiện nay

Đây là giải pháp quan trọng hàng đầu, giữ vai trò định hướng toàn bộ hoạt động bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị. Thực hiện tốt giải pháp này có ảnh hưởng và chi phối đến các giải pháp khác.

Cấp ủy, chỉ huy, cơ quan chức năng và các lực lượng có liên quan thường xuyên nghiên cứu, quán triệt sâu sắc, triển khai toàn diện nghị quyết, chỉ thị của Đảng, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng, Tổng cục Chính trị và Đảng ủy, Ban Giám hiệu Nhà trường, định hướng của Ban Chỉ đạo 35. Trong đó cần tập trung vào: Kết luận số 01-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện chỉ thị số 05-CT/TW của Bộ Chính trị Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh (18/5/2021); Nghị quyết số 1657/NQ-QUTW của Quân ủy Trung ương về đổi mới công tác giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Quân đội trong tình hình mới (20/12/2022); Kết luận 89-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết 35-NQ/TW về “Tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới” (25/7/2024); Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ Quân đội lần thứ XII, nhiệm kỳ 2025 - 2030; Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ Nhà trường lần thứ XI, nhiệm kỳ 2025 - 2030; đề án Quân đội phòng, chống “diễn biến hòa bình” trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa trong tình hình mới; chỉ đạo thực hiện thống nhất các nội dung, biện pháp được xác định trong Chỉ thị số 47 của Chủ nhiệm Tổng cục Chính trị về Tổ chức lực lượng đấu tranh phòng, chống quan điểm sai trái, thù địch, cơ hội chính trị trên không gian mạng trong Quân đội... Nắm chắc âm mưu, thủ đoạn hoạt động của các loại đối tượng đối với đất nước, dân tộc và cách mạng Việt Nam; thấy rõ tính tất yếu, tầm quan trọng của nhiệm vụ đấu tranh phòng, chống các quan điểm sai trái, thù địch và hậu quả nếu công tác này không được quan tâm chú trọng tương xứng.

Cấp ủy, chỉ huy các cấp, Phòng Chính trị, trực tiếp là đảng ủy, chi bộ, các đơn vị quản lý học viên cần tuyên truyền về mục đích hoạt động bồi dưỡng nhằm giúp học viên (cán bộ chính trị tương lai) trau dồi, bổ sung, củng cố, phát triển kiến thức, kinh nghiệm, kỹ năng, thái độ, trách nhiệm và những phẩm chất, năng lực cần thiết khác bảo đảm cho học viên tham gia phản biện trước tác động của thông tin đa chiều sẽ tạo cơ sở “tích hợp” quan trọng trong hình thành, phát triển, hoàn thiện phương pháp, kỹ năng công tác và năng lực thực hành công tác Đảng, công tác chính trị cho học viên, đáp ứng mô hình, mục tiêu đào tạo để sau khi tốt nghiệp, họ nhanh chóng hòa nhập với đơn vị, thực hiện thắng lợi chức trách, nhiệm vụ được giao.

Để tạo sự chuyển biến về nhận thức, trách nhiệm của các tổ chức, lực lượng trong tham gia hoạt động bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị cần tập trung thực hiện những biện pháp như: Nâng cao chất lượng sinh hoạt, học tập của các tổ chức trong đơn vị; thực hiện tốt các đợt tập huấn, bồi dưỡng cho đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là nội dung về phản biện trước tác động của thông tin đa chiều; thông qua thực tiễn hoạt động của lực lượng 47, hoạt động bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên để nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể, các lực lượng.

Hai là, phát huy vai trò của các tổ chức, các lực lượng đối với bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên Trường Sĩ quan Chính trị trước tác động của thông tin đa chiều hiện nay

Đảng ủy, Ban Giám hiệu Nhà trường cần thống nhất nhận thức, coi lãnh đạo bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên là một nội dung trong chương trình đào tạo cán bộ chính trị, giảng viên khoa học xã hội và nhân văn cấp phân đội; đồng thời, xác định trách nhiệm của cấp ủy, tổ chức đảng, bí thư cấp ủy, người đứng đầu cơ quan, đơn vị.

Cấp ủy, chỉ huy các đơn vị quản lý học viên cần quán triệt sâu sắc các chỉ thị, nghị quyết của lãnh đạo, chỉ huy và cơ quan chức năng cấp trên về đấu tranh phòng, chống “diễn biến hòa bình” trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa của Đảng nói chung và nhận diện, phản bác các thông tin sai trái, thù địch nói riêng. Căn cứ thực tiễn tình hình đơn vị, tập trung xây dựng và tổ chức thực hiện thắng lợi chủ trương, biện pháp lãnh đạo đấu tranh phản

bác quan điểm sai trái, thù địch. Tập trung xác định rõ chủ trương, nhiệm vụ, nội dung, phương thức và giải pháp tổ chức bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên.

Các cơ quan chức năng (Phòng Chính trị, Phòng Khoa học quân sự): Chủ động, tích cực nghiên cứu, thu thập, cung cấp cho học viên những thông tin cập nhật, chính thống có giá trị trên các hướng, các lĩnh vực của đời sống và những luận chứng, luận cứ, cơ sở khoa học, nhằm đánh giá đúng, trúng, phản biện sắc sảo các luận điệu sai trái, thù địch; xác định rõ, định hướng đúng những vấn đề mấu chốt cần tập trung bồi dưỡng kỹ năng nhận diện thông tin và đấu tranh phê phán, bác bỏ thông tin xấu độc; những vấn đề trọng tâm cần đi sâu khai thác, sàng lọc, phân tích, lý giải, nhận định, phản bác...

Đội ngũ giảng viên cần thường xuyên trau dồi phương pháp, kỹ năng nhận diện, đấu tranh phản bác thực sự hữu hiệu. Cập nhật thông tin kịp thời, chính xác; hiểu rõ hành vi, thủ đoạn, phương thức, thời điểm,... mà các nhóm đối tượng gia tăng lan truyền những thông tin sai trái, thù địch và “dấu hiệu” đặc trưng về nội dung, cách thức “đan cài” những thông tin bịa đặt, vu khống, xuyên tạc trong các luận điệu chống phá. Trên cơ sở đó, “tích hợp” một cách khoa học, thiết thực trong bài giảng và các hình thức hoạt động sau bài giảng, góp phần thực hiện tốt mục tiêu dạy học, giáo dục.

Đoàn thanh niên ở các đơn vị quản lý học viên chủ động nghiên cứu, tham mưu, đề xuất chủ trương, biện pháp nâng cao chất lượng bồi dưỡng bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên. Chú trọng tạo sự thống nhất cao trong tổ chức đoàn và hội đồng quân nhân về nhận thức, trách nhiệm cá nhân; lắng nghe, tạo điều kiện thuận lợi để đội ngũ cán bộ đoàn, hội đồng quân nhân đề xuất sáng kiến, nêu lên những khó khăn, trở ngại đối với bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều cho học viên.

Ba là, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo tự bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều của học viên hiện nay

Tự bồi dưỡng là yếu tố nội lực cốt lõi, quyết định chất lượng bồi dưỡng kỹ năng phản biện trước tác động của thông tin đa chiều. Học viên phải tự nhận thức được rằng, nhận diện, phản biện thông tin sai trái, phản động là vô cùng khó khăn, phức tạp bởi những thủ đoạn tinh vi, xảo quyệt và

hậu quả khó lường nếu không “vạch mặt, chỉ tên” sự phi lý, phiến diện, chống đối một cách thuyết phục. Chỉ khi nhận diện đúng thì hoạt động đấu tranh phản biện thông tin xấu độc mới thực sự hữu hiệu bằng những luận cứ, luận chứng sắc sảo. Nội dung nhận diện, đấu tranh phản biện là những luận điệu, tư tưởng phiến diện, lệch lạc, sai sự thật, phản khoa học,... Cuộc đấu tranh phản biện của học viên trước tác động của thông tin đa chiều có ý nghĩa rất quan trọng, vừa trực tiếp rèn luyện bản lĩnh chính trị, nâng cao phẩm chất, năng lực, phương pháp, kỹ năng công tác đáp ứng mục tiêu, yêu cầu đào tạo; vừa góp phần bảo vệ Đảng, Nhà nước, Nhân dân, chế độ, lợi ích quốc gia dân tộc, sự nghiệp đổi mới, nền văn hóa,... và giữ gìn an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội. Đây là quá trình học viên tự xây dựng cho mình những phẩm chất, năng lực, phương pháp, kỹ năng cần thiết

của người sĩ quan chính trị cấp phân đội trong cuộc đấu tranh tư tưởng, lý luận hiện nay.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh môi trường thông tin ngày càng phức tạp và đa chiều, bồi dưỡng kỹ năng phản biện cho học viên ở Trường Sĩ quan Chính trị là yêu cầu tất yếu nhằm phát triển tư duy bậc cao, tăng cường năng lực sàng lọc và đánh giá thông tin một cách khoa học, khách quan. Dưới góc nhìn tâm lý học nhận thức, kỹ năng phản biện không chỉ là tập hợp các thao tác tư duy mà còn là năng lực siêu nhận thức và khuynh hướng nhận thức tích cực của người học. Vì vậy, quá trình đào tạo cần được thiết kế theo hướng phát triển đồng bộ tri thức, kỹ năng và thái độ phản biện, góp phần hình thành bản lĩnh nhận thức vững vàng, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam. (2018). Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới.

Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII (Tập I, II). Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.

Quân ủy Trung ương. (2021). Nghị quyết số 847-NQ/QUTW ngày 28/12/2021 về phát huy phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân trong tình hình mới.

Bộ Quốc phòng. (2022). Chiến lược phát triển Chính phủ điện tử hướng tới Chính phủ số trong Bộ Quốc phòng. Nxb Quân đội nhân dân.

Học viện Chính trị. (2020). Giáo trình công tác đảng, công tác chính trị trong Quân đội nhân dân Việt Nam. Nxb Quân đội nhân dân.

Trần, M. T. (2019). Phát triển tư duy phản biện cho học viên các học viện, nhà trường quân đội trong bối cảnh mới. Tạp chí Giáo dục Lý luận Chính trị Quân sự, 4, 45-50.